

PROSTORNO-MATERIJALNO OKRUŽENJE KAO SASTAVNICA POTICANJA SENZORNE INTEGRACIJE

Koraljka Kovačić Klemen; Martina Kuprešak
Dječji vrtić "En ten tini" Sesvete, Republika Hrvatska

Sažetak:

Senzorni sustavi počinju se formirati prije rođenja i nastavljaju se ubrzano razvijati tijekom ranog djetinjstva. U ranom djetetovom razvoju i dalje tijekom života tijelo je izloženo različitim taktilnim, vizualnim, auditivnim, gustativnim, olfaktornim, vestibularnim i proprioceptivnim stimulansima iz okoline. Dojmovi o vanjskom svijetu prikupljaju se osjetilima pa su za optimalan razvoj potrebni poticaji iz okruženja u kojem dijete boravi. Nedostatak adekvatnih poticaja iz vanjskog okruženja može ostaviti trajne posljedice na razvoj djeteta te rezultirati problemima u percepciji, učenju i ponašanju. Primjenom ranih integracijskih programa može se pospješiti proces plastičnosti mozga i dovesti do oporavka oštećene funkcije te se mogu provoditi u različitim okruženjima, no naglasak se stavlja na prirodno okruženje djeteta. Sve navedeno bilo je razlog za pokretanje projekta „Senzorna integracija“. Svrha je projekta utjecati na cjelokupan razvoj djece rane dobi, djece s faktorima rizika i različitim posebnim potrebama. Primjeri provedenih aktivnosti i ponuđenih poticaja izneseni su po osjetilnim sustavima, no podjela je uvjetna s obzirom da senzorni sustavi obuhvaćaju više osjetilnih stimulacija i međusobno su povezani.

Ključne riječi: okruženje, senzorna integracija, rana dob, poticanje

Uvod

Jean Ayres definira senzornu integraciju kao proces organizacije senzornog unosa da bi mozak stvarao svrhovitu reakciju tijela te također dobru percepciju, osjećaje i mišljenje. Senzorna integracija razvrstava, raspoređuje i konačno spaja sve pojedine senzorne unose u cjelini mozgovnog funkcioniranja (Ayres, 2002.).

Djelovanjem na procese senzorne integracije pospješuju se funkcionalne sposobnosti i, prema J. Ayers, dokazano poboljšava kvaliteta prilagođenog ponašanja djeteta i omogućuje mu primjerene reakcije na zahtjev okoline. Teškoće senzorne integracije dovode do raznih poteškoća u socijalizaciji, emocionalnoj stabilnosti, ponašanju, učenju i koncentraciji.

Ono što čovjek doživljava sluhom, vidom, opipom, okusom, mirisom, pritiskom i podražajem tijela, odgovorno je za to kako se ponaša i osjeća. Informacije o vanjskom svijetu prikupljaju se osjetilima, a osjetilni sustavi u našem tijelu dijele se na: vizualni, auditivni, gustativni, taktilni, vestibularni i proprioceptivni. Za zdrav neurokognitivni razvoj potrebni su raznoliki poticaji iz vanjskog svijeta u kojem dijete boravi. Razvojem neuroznosti dokazano je da se u predškolskom periodu razvija preko 70% sinapsi. Zato je ovaj period najznačajniji za stvaranje osnova za kasniji razvoj dječjih sposobnosti. U kontekstu življenja djece u predškolskoj ustanovi stavljen je naglasak na okruženje koje će biti u funkciji dječje igre i učenja. Okruženje koje podržava razvoj djeteta polazi od njegovih potreba i mogućnosti. Spoznaja da su osjeti poput „hrane za mozak“ bili su poticaj na promišljanje o kontekstu u kojem će dijete neometano upijati bogatstvo koje ga okružuje. Svrha bogatog materijalnog okruženja bila je omogućiti djeci da se od najranije dobi slobodno kreću i istražuju okolinu s ciljem „buđenja“ svih osjetila.

U središtu je ovoga rada prikaz projekta „Senzorna integracija“ koji je započeo 2013. godine u dječjem vrtiću „En ten tini“ u tada mlađoj jasličkoj skupini „Dupini“ i materijali koji se njeguju u njemu. Kao specifičnost ističemo prirodne i neoblikovane pedagoške materijale kojima smo se služili u svrhu poticanja svih osjetilnih sustava, no podjela je uvjetna s obzirom na to da su osjetilni sustavi obuhvaćaju više osjetilnih stimulacija i međusobno su povezani.

Projekt „Senzorna integracija“ započeo je 2013. godine u dječjem vrtiću „En ten tini“ u Zagrebu te ovaj rad predstavlja osvrt na njega.

METODOLOGIJA PROGRAMA

Projekt "Senzorna integracija" započeo je 2013. godine u tada mlađoj jasličkoj skupini. U skupinu je bilo upisao 19-ero djece u dobi od 1. do 2. godine, troje djece s neurorizičnim faktorom.

Oslanjajući se na znanstvena istraživanja o razvoju mozga i sve većem broju djece s teškoćama senzorne integracije, nametnula se potreba stvaranja prostornog i materijalnog konteksta u kojem će djeca razvijati svoje potencijale na prirodan način. O važnosti rane senzorne stimulacije govori i činjenica da se učenje o svijetu ne može odvojiti od okruženja u kojem se odvija te smo ponukane tim spoznajama planirale aktivnosti i poticaje s ciljem jačanja svih osjetilnih sustava.

Postojeći prostor koji je podijeljen na centre aktivnosti obogaćivali smo materijalima za senzornu stimulaciju u različitim kombinacijama i intenzitetom. Prilikom praćenja djece uočena su kašnjenja u govornom području, koordinaciji i ravnoteži te finoj motorici. Sukladno uočenim poteškoćama kreirali smo prostorno i materijalno okruženje kao odgovor na potrebe djece u skupini.

Cilj projekta je poticanje cjelovitog razvoja djece rane dobi ciljanim osmišljavanjem i obogaćivanjem prostorno-materijalnog konteksta senzornim poticajima.

Zadatci su projekta:

- osigurati uvjete za slobodno i neometano istraživanje okoline
- zadovoljiti i podržavati interes djeteta za istraživanjem
- poticati razvoj taktilnog, vizualnog, auditivnog, olfaktornog, gustativnog, vestibularnog i proprioceptivnog osjetilnog sustava kroz različite igre i aktivnosti uz bogatu materijalnu sredinu.

Pratili smo na koji način djeca manipuliraju materijalima i istražuju ih, kako ih stavljaju u međusobne odnose te na osnovi toga planirali smo daljnje poticaje i aktivnosti. U suradnji s roditeljima nadopunjavali smo postojeće centre aktivnosti i formirali nove te prikupljali materijale za izradu didaktičkih sredstava. Boljim upoznavanjem svakog pojedinog djeteta i njihovih razvojnih potreba mijenjali smo prostorno i materijalno okruženje.

ULOGA OKRUŽENJA NA RAZVOJ OSJETILNIH SUSTAVA

TAKTILNI OSJETILNI SUSTAV

Centar za taktilnu stimulaciju oformljen je s ciljem da djeca u neposrednoj interakciji s materijalima upoznaju svojstva različitih vrsta materijala i uoč razlike između tekstura. Prvi poticaj u tom centru bile su platnene taktilne kocke različitih veličina, načinjene od različitih

tekstura platna. Djeca su njima manipulirala na način da ih okreću, kotrljaju, bacaju ili nižu u visinu ili duljinu.

Prateći interes djece za dodir različitih tekstura, nastao je taktilni zid. Izrađeni su i plakati s različitim vrstama papira i plakat s glatkim i hrapavim materijalima te mekanim i tvrdim. Plakate su djeca često skidala i bacala na pod te hodala po njima. Iz toga je razloga centar za taktilnu stimulaciju dobio taktilne tepihe. Taktilni tepisi strukturirani su tako da djeca mogu uočiti razlike između materijala, hodajući po njima bosa. Kako bi hodala po njemu, morala su izuti papuče, te smo ih na taj način poticali na samostalnost prilikom izuavanja- obuvanja te na pravilno odlaganje obuće (Slika1.).

Slika 1: Taktilni tepisi; Dječji vrtić „En ten tini“

Plakati različitih materijala iskorišteni su tako da zajedno sa stolom odgojitelja tvore taktilni tunel. Kroz tunel su djeca vrlo rado prolazila, ali i osamljivala se i pri tome istraživala materijale, sparivala taktilne čarape ili pokušavala namotati vrpce različitih tekstura na kolute.

Djeca su često uspoređivala materijale koji su se nalazila na taktilnoj klavijaturi i taktilnim tipkovnicama s onima koji se nalaze na taktilnom tepihu. Kako bi se i dalje podržao interes djece za uspoređivanje te uočavanje sličnosti i razlika između materijala, napravljen je još jedan taktilni zid. Svrha je igre na taktilnom zidu da djeca pokušaju otvaranjem poklopca otkriti gdje se nalazi ista tekstura.

Nadalje, osim u senzornom centru, poticanje taktilnog osjetilnog sustava stimuliralo se i kroz ostale centre aktivnosti:

U stolno-manipulativnom centru osmišljavane su igre čiji je cilj bio da djeca sparuju materijale na osnovi njihovih taktilnih svojstava. Taktilne rukavice punjene su različitim rastresitim materijalima koji se nalaze na plakatu, a zadatak je naći iste. Razne taktilne umetaljke bile su izvor dječjem istraživanju. Početno manipuliranje predmetima koje umetaljka sadrži dovelo je do jače međusobne komunikacije. Djeca su jedna drugoj pokazivala gdje se nalazi koji predmet.

Kako bi se obogatila simbolička igra djece, za centar aktivnosti "Slastičarna" izrađeni su kolači od različitih materijala kao što su tkanina, spužva, stiropor, drvo, karton i kocke kojima mogu načiniti svoj kolač. Torte, sladoledi i kuglice sladoleda također su napravljene od različitih tekstura. Kuglice sladoleda osmišljene su tako da se mogu nizati uz pomoć čičak trake.

Manipuliranjem različitim materijalima poput lišća, žitarica, kamenčića i pijeska dodatno su se stimulirala taktilna osjetila.

Manipuliranje slanim tijestom i brašnom česta je aktivnost u kojoj djeca rane dobi rado sudjeluju. Postupno se aktivnost proširivala na utiskivanje različitih predmeta u tijesto čije su tragove djeca dodirivala i promatrala.

Slikanje prstićima po različitim vrstama tkanine također je imalo svrhu taktilne stimulacije kao i slikanje snijegom ili ledom te slikanje po antistresnoj zaštitnoj foliji.

VIZUALNI OSJETILNI SUSTAV

Za stimuliranje vizualnog osjetilnog sustava formirali smo centar za vizualnu stimulaciju koji je bio opremljen stolom sa svjetlom na kojem su djeca promatrala i nizala pleksiglasu u boji. Centar smo postupno obogaćivali bocama punjenim različitim materijalima, čepovima, posudicama u boji, a djeca su i sama spontano donosila različite predmete i promatrala ih na stolu. Nakon istraživanja predmeta koje su donijela počela su ih koristiti na drugačije načine, npr. u plavi tanjur stavljala su plave čepove, čaše nizali u visinu itd. Promatrajući spontano dječje manipuliranje i istraživanje, u centar smo unosili materijale kao što su kamenčići u boji, stakleni kamenčići u boji, boce punjene različitim materijalima i bojama. Posebno zanimljiva aktivnost bila je manipuliranje gel-kuglicama različitih boja (Slika 2).

Slika 2: Manipuliranje gel-kuglicama; Dječji vrtić „En ten tini“

Stimulacija vizualnog osjetilnog sustava paralelno se provodila i kroz ostale centre aktivnosti.

U likovnom centru nalazio se plakat s bojama (slika 3.). Predmeti kojima su boje bile prikazane napravljeni su od različitih tekstura tako da je osim za gledanje djeci bio zanimljiv i za dodirivanje. Kroz likovne aktivnosti poput miješanja primarnih boja te otisaka koje ostavljaju različiti predmeti i likovna sredstva djeca su postepeno usvajala nazive boja.

Slika 3: Taktilni plakat u likovnom centru; Dječji vrtić „En ten tini“

Osmišljene su didaktičke igre koje su imale svrhu otkrivanja boja, umetanje prema zadanoj boji i sparivanja poput „Boje krugova“, čepova u boji, špatula i pridruživanje desne rukavice lijevoj. Za usvajanje početnih matematičkih pojmova poslužile su autodidaktičke igre pridruživanja količine broju uz pomoć boja.

U kreiranju poticaja koristili smo se različitim materijalima kao što su špulice, koluti, pomponi, čepovi, kutijice kinder-jaja i kvačice te ostalim materijalima za koje smo primijetili da su djeci zanimljivi (npr. čičak traka).

AUDITIVNI OSJETILNI SUSTAV

Centar za auditivnu stimulaciju podijeljen je na materijale čiji zvuk nastaje povlačenjem elastične gume različitih debljina, materijale koji daju zvuk lupanjem (visilice, bubnjevi, udaraljke, kutije različitih veličina, poklopci različitih materijala i širina), šuškanjem (prazna ambalaža bombonijera, šuškalice od različitih vrećica, zvečke...), vrtnjom (čegrtaljke, vrtilice punjene različitim materijalima...), CD player, CD-i s različitim zvukovima i različitim vrstama glazbe te različitim instrumentima napravljenim od pedagoški neoblikovanog materijala – gitare, bubnjevi, trube, kastanjete.

Najzanimljiviji dio centra bila je kutija za povlačenje elastičnih guma na kojoj su nanizani čepovi i pleksiglas. U kutiju su se uvlačila djeca u parovima ili sama i veselila se zvukovima koje proizvode. Uočili su da jačina proizvedenog zvuka ovisi o jačini zatezanja elastične gume, pa su u skladu s time, počela surađivati na način da zajedno povuku elastičnu gumu kako bi dobila što jači zvuk.

Kako bi se proizveo zvuk udaranjem, centar je obogaćen drvenim štapićima različitih dužina i debljina, ksilofonima od drva, metala i kartonskih rola, plastičnim i metalnim poklopcima različitih veličina. U svom su istraživanju djeca upotrebljavala različite predmete kojima su udarala, kao što su plastične žlice, zvečke, kartonski tuljci pa čak i plišane igračke. U tim su istraživačkim aktivnostima spoznala su da udaranje različitim predmetima proizvodi zvukove različite jačine te da isti predmeti različitih dužina i širina daju različite tonove.

Istražujući različite jačine i tonove zvukova i manipulirajući pri tome različitim predmetima, djeca su primijetila da i limenke različitih veličina daju različite zvukove ako se u njih udara ili govori.

Jednako tako djeci je bio zanimljiv dio s visilicama i šuškalicama gdje su na različite načine proizvodili zvukove. Tako su zvečkama počela udarati po visilicama ili su zatresla visilice redom te slušala kakvi zvukovi nastaju kada se predmeti međusobno sudaraju (Slika 4.).

Slika 4: Istraživanje zvukova; Dječji vrtić „En ten tini“

Svakodnevnim praćenjem dječjih aktivnosti uočili smo da ih privlače materijali koji proizvode zvuk šuškanjem. Jedan je dječak u centru kuhinje izvadio praznu ambalažu bombonijere i počeo od nje proizvoditi zvukove. Na temelju njegove aktivnosti auditivni dio postao je bogatiji za materijale koji šušaju kao, npr. zid šuškanja obložen vezanim vrećicama, folijama, šuškvim platnima te šuškvim tuljcima od konca. Djeca su često koristila šuškave tuljce u plesu uz glazbu, promatrajući i spontano pokušavajući pratiti ritam glazbe. Način na koji su koristila te poticaje bio je uvod u aktivnost plesa s vrpcama koje su često tražila.

Djeca su se često zadržavala i na dijelu gdje zvuk nastaje ako se zavrti kutija ili boca koje su punjene različitim materijalima (kamenčići, riža, drveni štapići...). Primijetili smo da manipulirajući tim predmetima, uočavaju razlike između zvukova te da jačina zvuka ovisi i o brzini kojom se kutija ili boca zavrti.

U samostalnom istraživanju djeca su najviše koristila dio gdje zvuk nastaje grebanjem ili struganjem po površini. U tu je svrhu korišten rebrasti papir, slamke, elastične žličice, rešetkasta polica iz hladnjaka, rebrasta plastika.

Najviše interakcije djece iz svih triju dobnih skupina odvija se u tom centru.

Djeca iz svih triju skupina svakodnevno su se sastajala u tom djelu kako bi zajedno pjevala, plesala, istraživala, manipulirala materijalima što je dovelo da jače interakcije među njima.

GUSTATIVNI I OLFAKTORNI OSJETILNI SUSTAV

Tijekom adaptacijskog perioda poticali smo djecu na kušanje različite hrane, kao i na griženje i žvakanje (kora voća, kruh) s obzirom da su kod kuće konzumirala miksiranu hranu. Osim okusa i teksture hrane (meko, tvrdo, ljepljivo, hrskavo), djeca su upoznavala i različite okuse tekućine, kao i njihovu toplinu odnosno hladnoću i gustoću. Kao poticaji za stimulaciju gustativnog osjetilnog sustava poslužili su nam svakodnevni obroci. Verbalizirali smo nazive povrća i voća te okuse slano, slatko, kiselo i gorko.

Olfaktorni osjetilni sustav usko je vezan uz gustativni. U svrhu poticanja olfaktornog osjetilnog sustava često smo se koristili slanim tijestom u boji koji smo obogaćivali različitim mirisima i teksturama (lavanda, potpuri).

Aktivnost koja stimulira olfaktorni osjetilni sustav bila je i izrada mirisnih čarapica. Djeca su u skladu sa svojim mogućnostima punila čarapice lavandom, mirisnom vatom ili potpurijem. Čarapice su kasnije korištene kao igra sparivanja (Slika 5.).

Slika 5: Punjenje čarapica lavandom i potpurijem; Dječji vrtić „En ten tini“

Kroz svakodnevne aktivnosti djeca se susreću s predmetima kao što je, npr. naranča za užinu, vlažne maramice, mirisne papirnate maramice pa su tako djeci verbalizirani nazivi mirisa i omogućeno im je da ga istraže. Koru naranče često su rezala nožićima i time dobivali još intenzivniji miris, a vlažne maramice koristili u simboličkoj igri s lutkama.

Prikupljene su različite bočice parfema koje su djeca koristila za mirisanje, nizanje i simboličku igru. Primijetili smo da isti mirisi različito djeluju na djecu. Neki od njih djeluju umirujuće (lavanda), a neki stimulativno (citrusi).

PROPRIOCEPTIVNI I VESTIBULARNI OSJETILNI SUSTAV

Zbog uočenih poteškoća kod djece (česta spoticanja, problemi s održavanjem ravnoteže, strah od korištenja sprava na igralištu) posebnu smo pažnju posvetile stimuliranju vestibularnog i propioceptivnog osjetilnog sustava. Aktivnosti za poticanje ovih dvaju sustava odvijale su se na otvorenom i u dvorani koju smo koristili svakodnevno. Jedna od aktivnosti kojom su se jačala ova dva sustava hodanje je po suženim površinama različitih tekstura.

Djeca su samoinicijativno slagala kartonske tuljce, plastične i drvene štapove te drvene oblutke koje su preskakivala. Posebno zanimanje pokazuju za plišane životinje na štapu pomoću kojih imitiraju hod životinja.

Za kotrljanje obliha predmeta poslužili su nam kartonski tuljci, limenke, drveni tuljci i automobilske gume. U početku djeca kotrljaju sam predmet po iscrtanim linijama, a kasnije pokušavaju sjesti na njega i "voziti" se. Najveću pozornost izazivaju automobilske gume koje nude nebrojene mogućnosti korištenja.

I na otvorenom kao i u dvorani djeca uživaju u vučenju zvučnih limenki i plastičnih boca. Neka od njih pokušavaju hodati na štulama od limenki kave i održavati ravnotežu na njima.

Provlačenje je aktivnost koju djeca mlađe dobi vole te im je omogućeno provlačenje kroz materijale različitih tekstura (karton, guma, plastika). Suradnja među djecom najbolje se očituje prilikom provlačenja ispod elastične gume u kojoj djeca spuštaju ili zadržavaju gumu da bi njihov prijatelj mogao proći.

Istezanje uvis prilikom tjelovježbe, nizanje uvis različitih elemenata te istezanje elastičnih gumica aktivnosti su kojima se također jačaju ova dva sustava. U tu svrhu također smo se poslužili kartonskim tuljcima, kutijama, gumicama.

U igrama s loptom podjednako uživaju dječaci i djevojčice. Plastične loptice i gumene lopte pribavljene su u suradnji s roditeljima, a često su korištene i loptice izrađene od tkanine i različitih punjenja. Trčanje za loptom, šutiranje, bacanje i ubacivanje su samo neke od aktivnosti s loptom koje su se provodile.

Poticanje razvoja vestibularnog i propioceptivnog osjetilnog sustava provlačio se i kroz centar manipuliranja i istraživanja u sobi dnevnog boravka. Centar je osmišljen na način da djeca manipuliraju pedagoški neoblikovanim materijalima, pune i prazne posude te ubacuju materijale u različite otvore. Materijale koji su bili smješteni u centru djeca su redefinirala i koristila u različite svrhe i na različite načine. Tuljci od pvc boca prvotno su izrađeni za istraživanje kosina, ali su ih djeca počela koristiti i kao tobogan za autiće, životinje, za gledanje kroz njih i za međusobno dodavanje predmeta koje su u njih stavljala te kao konjiće na kojima su poskakivala.

Rastresiti materijali, hvataljke, posudice različitih veličina, posudice s otvorima, teglice i žlice također su imale svrhu stimuliranja propioceptivnog i vestibularnog osjetilnog sustava.

Izrađena je i drvena ograda na koju su učvršćeni zasuni, daljinski upravljači, prekidači, kotačići za namještaj, stari satovi za okretanje, kukice i metalni lanac (Slika 6).

Slika 6: Drvena ograda sa zasunima, kotačićima...; Dječji vrtić „En ten tini“

Stolnomanipulativni centar upotpunjen je materijalima poput provlačilice napravljene od rebrastih cijevi različitih širina koje djeca provode po savitljivim žicama različitih debljina. Nakon nekog vremena djeca donose različite materijale koje su provlačila ispod žica, npr. plišane igračke, slikovnice ili vozili automobile ispod i iznad njih. U centru su se također nalazili i gotovi vijci koje su djeca počela koristiti kada su se učvrstila za kartonsku kutiju koju su "vozila" po sobi. Na isti način napravljena je još jedna kutija na kojoj su se nalazili vrhovi boca s pripadajućim poklopcima.

Neke igre nastale su spontano poput skrivanja ispod tkanine uz izvođenje različitih pokreta, te oponašanje kretanja životinja.

INTERPRETACIJA REZULTATA

Krajnja svrha bogatog materijalnog okruženja bila je omogućiti djeci da se od najranije dobi slobodno kreću i istražuju okolinu kroz raznoliku ponudu materijala. Različitim aktivnostima i igrama željeli smo „probuditi“ osjetila. Svakodnevno smo poticali cjelokupan razvoj djeteta kroz različite senzorne sustave: taktilni, vizualni, auditivni, olfaktorni, gustativni, vestibularni i proprioceptivni.

Stimuliranjem taktilnog osjetilnog sustava djeca su stjecala iskustvo o različitim materijalima i njihovim svojstvima: oblicima, veličinama, teksturama, temperaturama i uočavala razlike i sličnosti između njih. Aktivnim sudjelovanjem u manipuliranju i istraživanju poticaja koji ih okružuju djeca su jačala međusobnu suradnju, a kroz suradničko učenje i međusobnu povezanost.

Poticanjem vizualnog osjetilnog sustava djeca lakše uočavaju razlike i sličnosti između različitih oblika i boja, uočavaju iste boje u neposrednom okruženju, imenuju ih, a istraživanjem boja i njihovim miješanjem na prirodan način uče o nastanku novih boja i njihovim nijansama. Djeca uspješno ovladavaju različitim likovnim tehnikama (olovka, tuš, pastele, tempere, vodene boje), a njihove radove izlažemo u sobi dnevnog boravka u njihovoj visini te panoima hodnika kako bi roditelji, ali i drugi sudionici imali uvid u njihov kreativan rad.

Istraživanjem i manipuliranjem različitim gotovim i neoblikovanim materijalima djeca upoznaju zvukove i njihova svojstva, različite tonove, imenuju tiho - glasno, lociraju izvor zvuka. Slušanje glazbe pridonijelo je bržem usvajanju govora, proširivanju rječnika i suradnjom među djecom (npr. podjela uloga u plesu) te kreativnim pristupom u osmišljavanju pokreta uz glazbu.

Poticanjem na konzumaciju hrane i napitaka djeca su stjecala iskustva o okusu i teksturi hrane i tekućine, toplini, hladnoći i gustoći, verbalizirajući svojstva. Uočen je utjecaj mirisa

na ponašanje djece pri čemu su citrusne mirisne note djelovale stimulirajuće, a papratne (lavanda) umirujuće.

Stimulacijom proprioceptivnog i vestibularnog osjetilnog sustava pokreti i kretnje djece postaju vidljivo sigurniji, koordiniraniji i spretniji, a djeca preciznija u izvođenju različitih motoričkih radnji. Napredak je vidljiv u području fine motorike i složenim senzornim vještinama.

Vođeni idejom da djeca uče iz neposredne okoline, prepoznali smo, slijedili, njegovali i poticali dječji interes i potrebe kroz stalno mijenjanje, proširivanje i obogaćivanje prostornog i materijalnog konteksta. Stvorivši poticajnu okolinu, djeca su do spoznaja dolazila spontano, neposrednim iskustvenim putem, istraživanjem, otkrivanjem, čuđenjem.

Bogatom ponudom prirodnih i pedagoški neoblikovanih materijala zadovoljili smo prirodnu potrebu malog djeteta za otkrivanjem novog i nepoznatog. Najviše je do izražaja dolazio napredak djece u području govornog razvoja u smislu usvajanja govora, bogaćenja rječnika, razumijevanja i korištenja novih riječi.

U projekt su, osim djece i odgojitelja bili uključeni i roditelji koji su nesebično pomagali prikupljanjem različitih sredstava neophodnih za razvoj projekta, kao i članovi stručnoga tima koji su svojim savjetima i podrškom omogućili da ovaj projekt zaživi.

U suradnji s roditeljima vidljivi su pozitivni pomaci. Zadovoljni vidljivim napretkom djece, osim sudjelovanja u obogaćivanju materijalnog konteksta, roditelji iznose ideje o provođenju nekih aktivnosti te se u većem broju odazivaju na radionice, roditeljske sastanke i individualne razgovore.

ZAKLJUČAK

Otkrića vezana uz ponašanja i potrebe do kojih smo došli opažanjem djece poslužila su nam kako bismo postupno oblikovali okruženje koje će djecu poticati na samostalnost, slobodu, suradnju i kreativnost. Samom organizacijom prostora djeci je omogućeno neometano kretanje i sloboda u izboru materijala, vremena i suigrača te se na taj način utjecalo na autonomiju djeteta.

Nadalje, uočili smo da su dječji pokreti koordiniraniji i precizniji te da su djeca u rukovanju predmetima spretnija. Bogatstvom materijalnih poticaja utjecalo se na razvoj fine i grube motorike što je vidljivo kod izražavanja i stvaranja.

Isto je tako primijećen kraći period dječje prilagodbe vrtiću kao i to da se brže razvija osjećaj pripadanja, povjerenja, stvara se bolja slika o sebi i potiče samostalnost. Cjelokupno poticajno okruženje pridonijelo je razvoju intenzivnije međuvršnjačke interakcije, međusobnog prihvaćanja te kooperativnosti u igrama i aktivnostima.

Uz to, uočili smo napredak u području govorno-jezičnog razvoja kao što je usvajanje govora, razumijevanje govora, razumijevanje i korištenje novih riječi za bića, stvari i pojave.

Nadalje, roditelji su prepoznali napredak svoje djece, postali otvoreniji i susretljiviji prema odgojiteljima i vrtiću, aktivno sudjelovali u svim aktivnostima i proširivali svoja znanja o ranom razvoju djeteta.

Svjesni svoje važnosti u odgoju djeteta kao i važnosti institucije koja je dopuna obiteljskom odgoju, a koja poprima sve veći opseg u današnjem vremenu, smatramo nužnim stalno propitivati naš utjecaj na oblikovanje dječje ličnosti. Svaki dječji osmijeh, radost pri dolasku u skupinu, angažiranost u radu, pozitivna iskustva s roditeljima te podrška ustanove dobar su pokazatelj odgojno-obrazovne prakse u kojoj profitiraju svi sudionici.

LITERATURA:

- Ayres, J. (2002): *Dijete i senzorna integracija*. Jastrebarsko, RH: Slap
- Biel, L., Peske, N., (2007): *Senzorna Integracija iz dana u dan*. Lekenik, RH: Ostvarenje d.o.o.
- Brack, Jenny Clark (2009.): **Učenjem do pokreta, kretanjem do spoznaje : program senzomotoričkih aktivnosti za djecu predškolske dobi**. Lekenik, RH: Ostvarenje d.o.o.
- Goldberg, S. (2003.): **Razvojne igre za predškolsko dijete**. Lekenik, RH: Ostvarenje d.o.o.
- Lang, M.(2005.): *Procjene i program za poticanje razvoja senzorne integracije na vizualnom, vizuomotornom i vestibularnom području*. Zagreb, RH: Edukacijsko rehabilitacijski fakultet, Sveučilište u Zagrebu
- Mortimore, P. (1999.): *Understanding pedagogy and its impact on learning*. Preuzeto 25. siječnja 2016. s <http://books.google.hr>
- Štanger-Velički, V. (2011.): *Stihovi u pokretu: malešnice i igre prstima kao poticaj za govor*. Zagreb, RH: Alfa d.d.
- Vaskevich, E.(2011.): *Velika knjiga razvojnih aktivnosti*. Zagreb, RH: Planet Zoe

Spatial - Material Environment as a Component of Stimulating the Sensory Integration

Abstract: Sensory systems begin to form before childbirth and they continue to evolve rapidly during early childhood. In the early child development and continuously through life, the body is exposed to a variety of tactile, visual, auditory, gustatory, olfactory, vestibular and proprioceptive environmental stimulations. The impressions of the outside world are sensory collected, therefore incentives from the environment in which the child resides are crucial for an optimal development. Lack of adequate incentives from the external environment can leave lasting effects on a child's development and lead to problems in perception, learning and behavior. Applying early integration programs can facilitate the process of plasticity of the brain and lead to the recovery of damaged functions, also it can be implemented in a variety of settings, with the emphasis being on the child's natural environment. All of the above was a reason to start a project „Sensory integration“. The purpose of the project was to influence an entire development of early age children, children with risk factors and different special needs. Examples of the activities and offered incentives are presented by the sensory systems, but the division is conditional since sensory systems include more sensory stimulations, and are interconnected.

Keywords: environment, sensory integration, early age, encouragement

Räumlich-materielles Umfeld als Bestandteil der Stimulierung sensorischer Integration

Zusammenfassung: Sensorische Systeme entstehen vor der Geburt und entwickeln sich verstärkt in der frühen Kindheit. Während der frühen Kindesentwicklung und im weiteren Lebensverlauf ist der Körper diversen taktilen, visuellen, auditiven, gustatorischen, olfaktorischen, vestibulären und propriozeptiven Reizen ausgesetzt. Eindrücke der Außenwelt werden durch den Gefühlssinn übertragen. Deswegen sind Einflüsse aus dem täglichen Umfeld des Kindes für eine optimale Entfaltung unerlässlich. Fehlende adäquate Einflüsse der Außenwelt können langfristige Auswirkungen auf die Entwicklung des Kindes zur Folge haben und zu Problemen bei der Wahrnehmung, Wissensaneignung sowie dem Verhalten führen. Der frühe Einsatz integrierender Programme kann den Prozess der Gehirnakktivität begünstigen und zur Rehabilitation der beschädigten Funktionen führen. Diese können auch in einem heterogenen Umfeld durchgeführt werden, betont wird aber die natürliche Umgebung des Kindes.

Diese Ausführungen schaffen die Basis für die Initiative des Projektes „Sensorische Integration“. Das Ziel des Projektes ist es, auf die gesamtheitliche frühkindliche Entwicklung und die individuellen Bedürfnisse der Kinder Einfluss zu nehmen. Die Beispiele der durchgeführten Aktivitäten und der angebotenen Anreize dieses Programms orientieren sich an sensorischen Systemen, aber diese Orientierung funktioniert nur bedingt, da die sensorischen Systeme mehrere sensorische Stimulationen erfassen und miteinander verbunden sind.

Schlüsselbegriffe: Umfeld, sensorische Integration, frühe Kindheit, Anreize